

AZ EURÓPAI GAZDÁLKODÓK KISEMMIZÉSE

A TTIP VESZÉLYEI AZ UNIÓS
MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐKRE

Összefoglaló

2016. ÁPRILIS

A Transzatlanti Kereskedelmi és Befektési Partnerség (TTIP) rendkívül jelentős hatást gyakorolhat az EU mezőgazdaságára és élelmiszertermelésére. A vállalati lobbicsoportok az Atlanti-óceán mindkét oldalán nagy erőket vetnek latba annak érdekében, hogy beléphessenek a másik fél piacaira.¹⁻² Ugyanakkor az amerikai és európai élelmiszertermelés eltér egymástól az érvényes élelmiszerbiztonsági normák³, állatjóléti szabályok⁴ környezetvédelmi előírások tekintetében.⁵

Becslések szerint az európai élelmiszer- és italágazat egy évben 1200 milliárd euró értékű forgalmat bonyolít le.⁶ Tény azonban, hogy a kereskedelmi tevékenység rendkívül összetett, és az egyes szektorok, a különféle élelmiszertermelők, illetve az érintett tagállamok között is eltérések mutatkozhatnak. Ezidáig alig néhány tanulmány próbálta meg egyáltalán felmérni a TTIP mezőgazdaságra és élelmiszertermelésre gyakorolt hatását, és ezt a bizonyos komplexitást nem sikerült megragadni.

A tanulmányok azt is jelzik, hogy a TTIP révén kialakuló exportlehetőségek nem szükségszerűen jelentek magasabb jövedelmet. Az amerikai mezőgazdasági minisztérium előrejelzése szerint az európai élelmiszertermelőknek fizetett átvételi árak minden élelmiszerkategóriában csökkenni fognak.⁷ Az európaiak nyeresége csak néhány szektorban realizálódik, például a sajtttermelésben – de még ezeket az előnyöket is elsősorban az határozza meg, hogy az Egyesült Államok milyen mértékben változtat a jelenleg alkalmazott „nem vámjellegű” kereskedelmi korlátozásokon.⁸

A modellek azt vetítik előre, hogy a TTIP növelni fogja az Egyesült Államokból érkező élelmiszertermékek importját,⁹⁻¹⁰ méghozzá az unióbeli gazdák kárára, ami potenciálisan teljes ágazatok fennmaradását fenyegeti.¹¹ Az EU piacaira a világ más régióiból beszállító termelők is veszteségekre számíthatnak, mert az amerikai gyártók egyre inkább kiszorítják őket.¹² Civil szervezetek és a gazdálkodók szervezetei egyaránt aggodalmukat fejezték ki, hogy a TTIP az Atlanti-óceán mindkét partján a mezőgazdaság további iparosodásához és a vállalati koncentráció fokozódásához vezethet. A fogyasztóvédelem és a környezetvédelem is a rövidebbet húzhatja, mert mind az Egyesült Államok kormánya, mind a termelőket tömörítő érdekképviseleti szervezetek nyíltan arra szólítják fel az EU-t, hogy gyengítse a védelmet olyan területeken, mint például a génmódosított élelmiszerek engedélyezése, a növényvédő szerekre vonatkozó biztonsági előírások, vagy a hústermelésben alkalmazott hormonok és patogének eltávolítására alkalmazott vegyszeres öblítés tilalmának feloldása.¹³

A FÖLDRAJZI ÁRUJELZŐK KÉRDÉSE

A földrajzi árujelző védett státuszt biztosít a regionális termékek számára, ami az EU területén termelt teljes élelmiszer- és bortermelés 6%-át teszi ki.¹⁴ Az Európai Bizottság jelentős hangsúlyt fektetett arra, hogy a TTIP megállapodás keretében biztosítsa a földrajzi árujelzések oltalmát, azonban ezt mind az Amerikai Kongresszus, mind az ország lobbicsoportjai keményen ellenzik.¹⁵

A földrajzi árujellel rendelkező európai áruk exportjának 90 százalékát a borok és röviditalok teszik ki.¹⁶ A hazai és európai piacok sokkal fontosabbak a földrajzi árujellel rendelkező élelmiszeripari termékek előállításához.¹⁷ A földrajzi árujellel ellátott termékek exportjának 86%-át 2010-ben összesen három ország: Franciaország, Olaszország és Nagy-Britannia adta. Az export gerincét ugyanakkor alig pár terméktípus teszi ki: pezsgők, konyakok, skót whisky, illetve Grana Padano és Parmigiano Reggiano sajtok.¹⁸

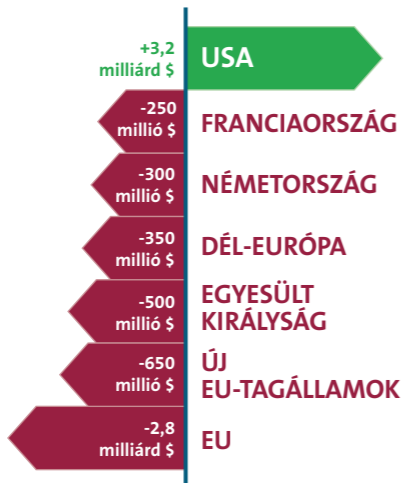
Ha a Bizottságnak sikerülne is megállapodást elérnie a földrajzi árujellel ellátott termékekről, igen valószínű, hogy az csupán pár tagállam meghatározott termelői körének lenne csupán előnyös. Félő azonban, hogy más mezőgazdasági szektorok érdekei nem sokat nyomnak a latban, ha a Bizottság csak ezen az áron tudja a saját szempontjai szerint kedvezőnek tartott megállapodást keresztülvinni.¹⁹

MARHAHÚS

Minden gazdasági modell az amerikai marhahúsexport jelentős (akár 3 milliárd dollárt is elérő) növekedésével számol, ha az EU védővámokat megszüntetik.²⁰ Különösen a magas minőségű húst előállító hagyományos legeltető szarvasmarha gazdaságokat veszélyezteti az olcsóbb amerikai marhahús behozatala, míg „egyes európai régióknak mélyreható társadalmi és környezeti kockázatokkal kell szembenézniük”.²¹

A CEPII előrejelzései a hústermelésre

A szarvasmarhák növekedését serkentő hormonok uniós tilalma,²² illetve a hormonmentes marhahúsról elfogadott korlátozott vámkontingens jelenleg komoly korlátot jelent az Amerikából történő import számára. Eddig is jelentős volt a nyomásgyakorlás a tilalom feloldására,²³ de valószínűbb, hogy olyan megállapodás születik, amely magasabb mennyiségű hormonmentes, ám marhahús importot tesz majd lehetővé Amerikából. Lehetséges, hogy a védővámok teljes felszámolása helyett végül egy kvótát fogadnak el az amerikai marhahús-importra vonatkozóan, de az európai gazdálkodókra nézve még ez is igen komoly hatással lehet.²⁴ Egy francia gazdaszervezet becslései szerint a közelmúltban Kanadával kötött megállapodással együtt a várható kvóta eredményeként „az Európai szarvasmarhatenyésztők jövedelme (...) 40-50 százalékkal csökkenhet”.²⁵

TEJIPAR

A tejipari termékek kereskedelme igen összetett terület. A palettán rengeteg terméktípus található a szárított tejporthól a hagyományos sajtokig, míg a kereskedők skálája a családi gazdaságoktól egészen a multinacionális vállalatokig terjed. Az uniós tejkvóták és a támogatási rendszer változásai önmagukban is alaposan felforgatták az európai tejtermelést. Az Európai Bizottság a TTIP-n keresztül jobb hozzáférést szeretne biztosítani az amerikai piacokhoz, mindazonáltal a közelmúltban az Egyesült Államok és a Csendes-óceáni térség országai között született megállapodások arra utalnak, hogy az amerikai kormány nemigen ad kedvezményeket a saját tejipara érdekeinek rovására.²⁶

A gazdasági modellszámítások szerint a TTIP eredményeként mindkét irányban jelentősen növekedni fog a tejipari termékek áramlása. Az amerikai export akár 5,4 milliárd, az európai export akár 3,7 milliárd dollárral is növekedhet, bár a szerzők szerint az adatokat érdemes fenntartásokkal kezelni.²⁷ A növekvő kereskedelem ellenére az európai tejtermelők csökkenő átvételi árakkal szembesülhetnek,²⁹ és az előrejelzések szerint egyes tagállamokban – például Ausztriában, a Benelux-államokban és Nagy-Britanniában – a tejipari ágazat piaci értéke csökkenni fog.³⁰

A Bizottság érvelése szerint a TTIP eredményeként az európai tejipari export növekedni fog, azonban a növekedés jelentős része a sajtokra korlátozódik.³¹ Úgy tűnik emellett, hogy a Bizottság nagy erőket vet latba annak érdekében, hogy oltalmat biztosítson a bejegyzett földrajzi árujelzők listájának; a lista jelentős részét sajtok foglalják el. A gazdálkodó szervezetek hangot adtak abbéli aggodalmuknak, hogy a Bizottság esetleg feláldozza a többi tejipari szektor érdekeit a megállapodás oltárán.³²

A tejkereskedelem komplexitása, illetve a kereskedelmi árak és a termelőknek fizetett átvételi árak összefüggésének összetettsége miatt nem könnyű előre jelezni a TTIP hatását. További elemzésre van szükség annak megállapítására, hogy egy integrált amerikai-európai piacon egyáltalán életképesek maradhatnak-e a kis és közepes méretű tejgazdaságok.

SZÁNTÓFÖLDI TERMÉNYEK

Mind az Egyesült Államok, mind az Európai Unió komoly szántóföldi termelő. Abban azonban már különbségek mutatkoznak, hogy melyek a legfontosabb termények.³³ A két fél közötti kereskedelem elhanyagolható – az Egyesült Államok nem jelent kiemelt piacot az Európában termelt gabonák és olajtartalmú szemes termények számára, míg amerikai részről egyedül a szója és szójaliszt exportja tekinthető jelentősnek.³⁴

“Valószínű, hogy az Egyesült Államokkal folytatott kereskedelem nagyobb mértékű megnyitása káros hatással lenne a gabonafélék és az olajos tartalmú szemes termények szektorában dolgozó elsődleges termelőkre.”

Az Egyesült Királyság Mezőgazdasági és Kertészeti Fejlesztési Tanácsa (AHDB, 2013b)

Bár az Európai Bizottság kijelentette, hogy a TTIP nem érinti a génmódosított növényekkel kapcsolatos európai jogszabályokat és eljárásokat,³⁵ az amerikai kormányzat nyilatkozataiból az derül ki, hogy a tárgyalások a génmódosított termékek szabályozására is kiterjednek.³⁶

A modellszámítások szerint amennyiben a TTIP részeként eltörlik a kereskedelmi védővámokat, az negatív hatással lesz az EU gabonatermelésére, egyes tagállamokban akár 6%-os csökkenést eredményezve.³⁷ Az európai búza, kukorica és repcetermelés a legtöbb forgatókönyv szerint egyaránt csökkenni fog, és egy „kereskedelmi megállapodás jelentős Amerikából származó importnövekedést eredményezhet az EU-ban”.³⁸ Mégsem könnyű előre jelezni, hogy mindez milyen hatással lehet a szántóföldi gazdálkodók számára, hiszen ők más terményeket is termeszhetnek.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az elemzések alapján készült előrejelzések szerint a TTIP növelni fogja az Egyesült Államokból érkező importot, miközben az uniós termelők haszna csökkenni fog. A tanulmányok szerint az európai mezőgazdaság hozzájárulása az uniós GDP-hez akár 0,8 százalékkal is csökkenhet, míg az amerikai mezőgazdaság hozzájárulása az amerikai GDP-hez akár 1,9 százalékkal is növekedhet. Az Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériumának előrejelzései szerint az európai gazdálkodóknak fizetett átvételi árak minden élelmiszer-kategóriában csökkenni fognak.

Mindent összevetve, a gazdasági modelltanulmányok azt vetítik előre, hogy a TTIP komoly hatást gyakorolhat az EU több mezőgazdasági ágazatában, az uniós mezőgazdasági termelők többségének nehézségeket okozva, miközben a megállapodás előnyeit töredékük élvezheti csupán.

BAROMFI ÉS TOJÁS

Az Egyesült Államok és EU között igen csekély a baromfihús és a tojás kereskedelme,³⁹ mindazonáltal az amerikai lobbicsoportok a TTIP-t az európai piacok megnyitására szeretnék felhasználni. Az európai termelők szervezetei aggodalmuknak adtak hangot, tekintettel arra, hogy az Egyesült Államokban alacsonyabb az állatvédelmi szabályozás szintje, és pusztán önkéntes állatjóléti kódexek vannak érvényben,⁴⁰ míg az Unión belül a termelőknek szigorú jogszabályi előírásoknak kell megfelelniük.⁴¹ Ennek ellenére az állatjóléti kérdéseket kizárták a TTIP megállapodás hatóköréből.

Jelentős eltérések tapasztalhatók a két fél között az élelmiszerbiztonsági és higiéniai normák tekintetében is; az EU „a termőföldtől a tányérig” megközelítése költségesebb.⁴² E különbségek miatt az Amerikából Európába irányuló baromfihús export jelentős korlátozásoknak van kitéve, mert az EU nem engedélyezi a patogének csökkentésére használt vegyszerek öblítés alkalmazását a baromfitermékek esetén. Felmerült ugyanakkor, hogy a Bizottság ezen vegyszerek átmosóanyagok számára meg kívánja adni a zöld jelzést, ami lehetővé tenné az olcsóbb amerikai import beáramlását.⁴³

Az Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériumának előrejelzései szerint az amerikai baromfitermékek európai exportja csak kis mértékben fog növekedni a TTIP következtében.⁴⁴ Más kutatások arra utalnak, hogy az amerikai baromfihús behozatalára nézve továbbra is komoly kihívást jelent majd a Brazíliából és Thaiföldről érkező import.⁴⁵ ez a két ország adja ugyanis az Európai Unióba szállított baromfihús túlnyomó részét. Egyik gazdasági modelltanulmány sem vizsgálta a TTIP tojástermelésre gyakorolt hatását.

SERTÉSHÚS

Az európai sertéshús-termelés kétszerese az amerikai szektorénak,⁴⁶ és szigorúbb állatvédelmi előírásokat követ.⁴⁷ Az EU piacának méretét csak a kínai haladja meg, és az amerikai lobbisták keményen küzdenek a nagyobb piaci hozzáférés érdekében.⁴⁸ Jelenleg azonban igen alacsony az Amerikából származó import, mert az EU nem engedi a raktopamin és más növekedési hormonok szermaradványait tartalmazó sertéshús forgalmazását, tekintettel a fogyasztók biztonságára: az amerikai sertések 60-80%-át kezelik ezzel a hormonnal.⁴⁹

A raktopamin tilalmának feloldása mellett az amerikai lobbiszervezetek a védővámok teljes eltörléséért is lobbiznak. Az Unió hagyományosan erősen ragaszkodik a saját sertéságazata védelméhez, és így valószínűbb, hogy e helyett inkább a raktopamin-mentes sertéshúsról adna jelentős kvótát. Ez azonban akár egy elkülönült amerikai kínálat kifejlesztéséhez is vezethet.

A gazdasági modellezésben nem tesznek különbséget a sertéshús és más húsközött, ám azt jelzik előre, hogy a védővámok kiküszöbölése az európai „fehér hús” szektor megrendüléséhez vezethet, ami a Balti államokban 9 százalékos csökkenést is jelenthet, és „az európai termelőknek jelentősen megnövekedett importtal (...) és új gazdasági nehézségekkel kell szembenézniük”.⁵⁰

JEGYZETEK

- 1 Számos amerikai élelmiszeripari és mezőgazdasági szervezet közös levele Ron Kirk nagykövetnek, 2013. március 4. <http://www.nppc.org/wp-content/uploads/2013-03-04-Ag-Coalition-US-EU-FTA.pdf>
- 2 A Föld Barátai Európa adatkikérése az Európai Bizottság tisztviselői és vállalati lobbicsoportok között a TTIP témakörében megtartott találkozóról: Friends of the Earth Europe (2014) Who's driving the EU-US trade talks? <https://www.foeeurope.org/whos-driving-eu-us-trade-talks-070714>
- 3 Directorate-General for Internal Policies, Policy Department A (2015) Food Safety Policy and Regulation in the United States IP/A/ENVI/2015-05. p.30
- 4 World Animal Protection/Humane Society International. (2014). TTIP: Pig Production in the EU and US
- 5 Friends of the Earth Europe, Institute for Agriculture and Trade Policy (2013) EU-US trade deal: a bumper crop for 'big food'? https://www.foeeurope.org/sites/default/files/foee_iatp_factsheet_ttipp_food_oct13.pdf
- 6 FoodDrinkEurope (2015) Data and trends: European Food and Drink Industry 2014-15 http://www.fooddrink.eu/uploads/publications_documents/Data_and_Trends_2014-20152.pdf
- 7 Beckman, J., Arita, S., Mitchell, L., & Burfisher, M. (2015). Agriculture in the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Tariffs, Tariff-Rate Quotas, and Non-Tariff Measures ER-198. USDA Economic Research Service.
- 8 Bureau, J.-C., Disdier, A.-C., Emlinger, C., Foure, J., Felbermayr, G., Fontaigne, G., & Jean, S. (2014). Risks and opportunities for the EU agri-food sector in a possible EU-US trade agreement. Brussels: European Parliament Policy Department B: Structural and Cohesion Studies p 49
- 9 Fontaigne, L., Gourdon, J., & Jean, S. (2013). Transatlantic Trade: Whither partnership, which economic consequences? CEPII Policy Brief.
- 10 Beckman, J., Arita, S., Mitchell, L., & Burfisher, M. (2015). Agriculture in the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Tariffs, Tariff-Rate Quotas, and Non-Tariff Measures ER-198. USDA Economic Research Service.
- 11 Bureau, J.-C., Disdier, A.-C., Emlinger, C., Foure, J., Felbermayr, G., Fontaigne, G., & Jean, S. (2014). Risks and opportunities for the EU agri-food sector in a possible EU-US trade agreement. Brussels: European Parliament Policy Department B: Structural and Cohesion Studies
- 12 Beckman, J., Arita, S., Mitchell, L., & Burfisher, M. (2015). Agriculture in the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Tariffs, Tariff-Rate Quotas, and Non-Tariff Measures ER-198. USDA Economic Research Service.
- 13 Lásd az Egyesült Államok Kereskedelmi Képviselői által kiadott 2014 Report on Sanitary and Phytosanitary Measures című és a 2014 Report on Technical Barriers to Trade című jelentésekben szereplő megjegyzéseket. Az iparág által tett megjegyzésekkel kapcsolatban lásd az 1. sz. jegyzetet.
- 14 Chever, T., Renault, C., Renault, S., & Romieu, V. (2012). Value of production of agricultural products and foodstuffs, wines, aromatised wines and spirits protected by a geographical indication. Brussels, Belgium: European Commission/AND International.
- 15 US Congress. (2014). Letter to Secretary Vilsneck and Ambassador Froman: 9 May 2014. <http://www.commonfoodnames.com/wp-content/uploads/House-Dairy-TTIP-Letter.pdf>
- 16 Chever, T., Renault, C., Renault, S., & Romieu, V. (2012). Value of production of agricultural products and foodstuffs, wines, aromatised wines and spirits protected by a geographical indication. Brussels, Belgium: European Commission/AND International.
- 17 DG Agriculture and Rural Development. (2015). GIs in TTIP - 'Limited' document for the EU Trade Policy Committee: 23rd February 2015. <http://www.scribd.com/doc/272180505/EU-Internal-Hymn-Sheet-for-GIs-in-TTIP>
- 18 Chever, T., Renault, C., Renault, S., & Romieu, V. (2012). Value of production of agricultural products and foodstuffs, wines, aromatised wines and spirits protected by a geographical indication. Brussels, Belgium: European Commission/AND International.
- 19 ICOS. (2015). Dairy trade updates: TTIP in trouble? 8 June 2015 <http://www.icos.ie/2015/06/08/dairy-trade-updates-ttip-in-trouble/>
- 20 Fontaigne, L., Gourdon, J., & Jean, S. (2013). Transatlantic Trade: Whither partnership, which economic consequences? CEPII Policy Brief. Appendix
- 21 Bureau, J.-C., Disdier, A.-C., Emlinger, C., Foure, J., Felbermayr, G., Fontaigne, G., & Jean, S. (2014). Risks and opportunities for the EU agri-food sector in a possible EU-US trade agreement. Brussels: European Parliament Policy Department B: Structural and Cohesion Studies p 49
- 22 Ban on Estradiol, testosterone, progesterone, zeranol, trenbolone acetate and melengestrol acetate brought into effect in 1989
- 23 Western Livestock Journal, 23 October 2015. More U.S. beef to Europe likely with TTIP agreement. <https://wlj.net/article-permalink-12155.html>
- 24 Thelle, M., Jeppesen, T., Veng Pinje, J., Kjoller-Hansen, A., Davies, R., & Francois, J. (2015). TTIP impact in Ireland. Copenhagen Economics.
- 25 Interbev: Interprofession bœuf et viande. (2015). CETA and Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) What are the consequences for the French beef sector?
- 26 USDA Foreign Agricultural Service. (2015). Trans-Pacific Partnership: benefits to US agriculture. Washington DC.
- 27 Bureau, J.-C., Disdier, A.-C., Emlinger, C., Foure, J., Felbermayr, G., Fontaigne, G., & Jean, S. (2014). Risks and opportunities for the EU agri-food sector in a possible EU-US trade agreement. Brussels: European Parliament Policy Department B: Structural and Cohesion Studies p 49
- 28 Fontaigne, L., Gourdon, J., & Jean, S. (2013). Transatlantic Trade: Whither partnership, which economic consequences? CEPII Policy Brief. Appendix
- 29 Beckman, J., Arita, S., Mitchell, L., & Burfisher, M. (2015). Agriculture in the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Tariffs, Tariff-Rate Quotas, and Non-Tariff Measures ER-198. USDA Economic Research Service.
- 30 Bureau, J.-C., Disdier, A.-C., Emlinger, C., Foure, J., Felbermayr, G., Fontaigne, G., & Jean, S. (2014). Risks and opportunities for the EU agri-food sector in a possible EU-US trade agreement. Brussels: European Parliament Policy Department B: Structural and Cohesion Studies p 49
- 31 Beckman, J., Arita, S., Mitchell, L., & Burfisher, M. (2015). Agriculture in the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Tariffs, Tariff-Rate Quotas, and Non-Tariff Measures ER-198. USDA Economic Research Service.
- 32 ICOS. (2015). Dairy trade updates: TTIP in trouble? 8 June 2015 <http://www.icos.ie/2015/06/08/dairy-trade-updates-ttip-in-trouble/>
- 33 International Grains Council. (2016). Grain Market Report 462: 21st January 2016. <http://www.igc.int/downloads/gmrsummary/gmrsumme.pdf>
- 34 DG Agriculture and Rural Development (2015). EU Cereals Trade: 2014/15 marketing year. Committee for the Common Organisation of Agricultural Markets: Agri C 4.
- 35 Directorate-General for Trade. (2015). Inside TTIP: an overview and chapter by chapter guide. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/july/tradoc_153635.pdf
- 36 Például: "a tárgyalások során ki kell térni (...) a biotechnológiai termékek bevizsgálásának hosszadalmas voltára" (USDA Foreign Agricultural Service, 2015a).
- 37 Bureau, J.-C., Disdier, A.-C., Emlinger, C., Foure, J., Felbermayr, G., Fontaigne, G., & Jean, S. (2014). Risks and opportunities for the EU agri-food sector in a possible EU-US trade agreement.
- 38 Uo. p 57.
- 39 European Commission. (2016). Agri-Food Trade Statistical Factsheet: European Union - USA. Brussels: Directorate-General for Agriculture and Rural Development. http://ec.europa.eu/agriculture/trade-analysis/statistics/outside-eu/countries/agrifood-usa_en.pdf
- 40 National Chicken Council. (2012). Animal Welfare for Broiler Chickens. <http://www.nationalchickencouncil.org/industry-issues/animal-welfare-for-broiler-chickens/>
- 41 A 2007/43/EK irányelv lefekteti a zárttéri baromfi tenyésztés minimális állattartási normáit, beleértve a tartási sűrűsége, a világításra, a trágya kezelésére, a szellőztetésre és a takarmányra vonatkozó előírásokat. A 1999/74/EK irányelv előírja, hogy a tyúkokat olyan ketrecekben lehet csak tartani, amelyekben legalább 750 cm² hely van, alternatívaként pedig a szabad tartást javasolja az irányelv.
- 42 van Horne, P. L., & Bondt, N. (2014). Competitiveness of the EU poultry meat sector. Wageningen: LEI Wageningen UR.
- 43 2014-ben az Európai Bizottság felkérte az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóságot (EFSA), hogy készítsen véleményt a baromfi húskok peroxi-ecetsavas atmoszférájának európai engedélyezéséről.
- 44 Beckman, J., Arita, S., Mitchell, L., & Burfisher, M. (2015). Agriculture in the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Tariffs, Tariff-Rate Quotas, and Non-Tariff Measures ER-198. USDA Economic Research Service.
- 45 van Horne, P. L., & Bondt, N. (2014). Competitiveness of the EU poultry meat sector. Wageningen: LEI Wageningen UR.
- 46 DG Agriculture and Rural Development. (2014). Pig meat statistics. http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/market-statistics/index_en.htm
- 47 World Animal Protection/Humane Society International. (2014). TTIP: Pig Production in the EU and US.
- 48 2013 Pork Producers Council. (2013). Comments on the "Transatlantic Trade and Investment Partnership".
- 49 Strom, S. (2015). New type of drug-free labels for meat has USDA blessing. New York Times: 4 September 2015.
- 50 Bureau, J.-C., Disdier, A.-C., Emlinger, C., Foure, J., Felbermayr, G., Fontaigne, G., & Jean, S. (2014). Risks and opportunities for the EU agri-food sector in a possible EU-US trade agreement. Brussels: European Parliament Policy Department B: Structural and Cohesion Studies. 49. o.

A tanulmányt írta és összeállította: Emily Diamand, Mute Schimpf

Közreműködők: Adrian Bebb, Andrew Kennedy
Köszönet Jean Christophe Bureaunak, Alan Matthews-nak, Leokadia Oreziaknak a tanulmányhoz nyújtott értékes, hozzáértő megjegyzésekért.

Grafika, tördelés: Lindsay Noble – www.lindsaynoble.co.uk

Fordítás: Pinczés Bálint

A magyar változatot lektorálta: Fidirich Róbert

Támogatók: A Föld Barátai hálás köszönetet mond az Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatóságának a kiadványhoz nyújtott pénzügyi támogatásért. Jelen kiadvány tartalma nem feltétlenül tükrözi a támogató hivatalos álláspontját. A támogató nem tehető felelőssé a kiadványban található információk bármilyen felhasználásáért.

Friends of the Earth Europe

Magyar Természetvédők Szövetsége
Föld Barátai Magyarország

Magyar Természetvédők Szövetsége
1091 Budapest
Üllői u. 91/B.

fel: (1)216-7297
fax: (1)216-7295
email: info@mtvsz.hu
web: www.mtvsz.hu
facebook: [facebook.com/mtvsz](https://www.facebook.com/mtvsz)
twitter: twitter.com/mtvsz